

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К.Д.УШИНСЬКОГО»
Навчально-науковий інститут фізичної культури спорту та спеціальної освіти
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

**ПРОБЛЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ І
РЕАБІЛІТАЦІЇ**

Матеріали XXVIII всеукраїнської науково-практичної конференції

Одеса 2025

УДК 376

П781

ДРУКУЄТЬСЯ ЗА РІШЕННЯМ

Вченої Ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» (протокол № 5 від 30.10.25р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Гончар І.Л. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри спортивних дисциплін Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Кисличенко В.А. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти ННПІ імені О.В.Сухомлинського НУК імені адмірала Макарова

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

*Головний редактор – професор **Форостян О.І.***

*Відповідальний редактор – професор **Соколова Г.Б.***

*Технічний редактор – доцент **Начинова О.В.***

Члени редколегії:

Арнаутова Л.В. – доцент, кандидат медичних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Лещій Н.П. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Маматова З.Р. – старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Орленко І.М. – доктор філософії, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Григорєва Л.В. – директор, вчитель-методист, спеціаліст вищої категорії Одеської спеціальної школи № 75 I-II ступенів Одеської міської ради Одеської області.

Проблеми реабілітації: Збірник наукових праць, Одеса, / редколегія О.Ф.Форостян та ін. – Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2025. – 208 с.

УДК 376

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» 2025

Форостян О.І., Чумаченко А. РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ З ТПМ	144
Форостян О.І., Шнайдер Є. ЛОГОПЕДИЧНА РОБОТА З ДІТЬМИ СТАШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ	146
Тематичний напрям: Теоретико-методичні засади спеціальної та інклюзивної освіти(сучасні концепції, принципи та тенденції розвитку)	
Пелепчук О.С.,Рибак О.Ю. ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ПРОВІДНИЙ КОМПОНЕНТ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ	149
Татарська А. А. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВНОЇ ЗДАТНОСТІ У ДОШКІЛЬНИКІВ З ПЕРВИННИМ ТОТАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ	152
Тематичний напрям: Соціальна інклюзія та адаптація осіб з особливими потребами в освітньому та суспільному середовищі	
Бідуліна Т.О., Стахова Л.Л.ОРГАНІЗАЦІЯ ЛОГОПЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ ІЗ ПОРУШЕННЯМ МОВЛЕННЯ В УМОВАХ МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ	156
Кравець Ю.О. ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО СУСПІЛЬСТВА	162
Соколова Г.Б., Гуцаленко О.О. ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК СИСТЕМА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	164
Форостян О.І., Комар Ю. СОЦІАЛІЗАЦІЯ ТА АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ З ДІСГРАФІЄЮ В ЗАГАЛЬНООСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ	168
Тематичний напрям: Підготовка та професійний розвиток фахівця у сфері спеціальної та інклюзивної освіти, фізичного виховання	
Бажмін В.Б. ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗА КУРСОМ МЕТОДИКА АДАПТИВНОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	171
Орленко І.М., Камінська Д.А. ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЛОГОПЕДА ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОЇ МОВЛЕННЄВОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ З ООП В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	174
Суменко Т.Ю.ІНКЛЮЗІЯ ЯК НОВА ПАРАДИГМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКОГО ПРОФІЛЮ	177
Шевченко В.М. КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД В ПІДГОТОВЦІ СУРДОПЕДАГОГІВ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ	184
Veronika Kovylyna INTERNATIONAL PERSPECTIVES ON TRAINING PROFESSIONALS IN SPECIAL AND INCLUSIVE EDUCATION	189
Тематичний напрям: Сучасні тенденції фізкультурно-спортивної реабілітації у різних груп населення	
Бєседа В. В.ВПЛИВ ПСИХІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ НА ПОСТАВУ ЛЮДИНИ ЗА БОДИНАМІЧНИМ АНАЛІЗОМ ЛІЗБЕТ МАРЧЕР	193
Тодоров П.І., Соколов Г.О. ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ МОТОРНИХ І КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ЮНИХ СПОРТСМЕНІВ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ НА ЗАНТТЯХ З ЄДИНОБОРСТВ	196
Bukhovets B. O., Dolynskyi B. T., Ivashkiv S. V., Hramatyk V. M., Krachylova D. A. ADAPTIVE PHYSICAL EDUCATION AS A COMPONENT OF THE PHYSICAL AND SPORTS REHABILITATION PROCESS OF ATHLETE	199

Кондукова, Н.В. Базима // *Корекційна педагогіка. Вісник. Української асоціації корекційних педагогів.* – 2015. – №1. – С. 15–21.

4. Логопедія: підруч. / за ред. М. К. Шеремет. Вид. 5-те. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2018. 856 с.

5. Сайко Х. Я. Особливості застосування гри в системі формування лексичної компетентності дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення / Х. Я. Сайко, Ю. В. Шаблінська // *Молодий вчений.* – 2017. – № 3 (43). – С. 466–470

Форостян О.І., Чумаченко А.

РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ З ТПМ

Постановка проблеми. Актуальність проблеми стимуляції раннього етапу мовленнєвого розвитку дітей визначається надзвичайно важливою роллю мови і мовлення в житті кожної людини і суспільства в цілому. Мовленнєвий розвиток дитини є основним інструментом, за допомогою якого вона вступає в контакт з навколишнім середовищем, і завдяки цьому контакту відбувається соціалізація дитини. Водночас, як свідчить практика, поширення процесів комп'ютеризації, наявність телебачення та різних технічних засобів у родині та в інших суспільних інституціях обмежує безпосереднє спілкування дітей із соціумом, що призводить до недостатнього розвитку їхньої когнітивної сфери, а також до одночасного сповільненого формування їхньої мовленнєвої сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мовленнєва компетентність є однією з провідних базових характеристик особистості, що формується на етапі дошкільного дитинства (А. Богуш, Н. Гавриш, О. Зрожевська, К. Крутій, Т. Пироженко, О. Ушакова та ін.). Проте не завжди методика мовленнєвої роботи з дітьми дошкільного віку враховує сучасні тенденції, що робить актуальною проблему розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку.

Звертаючи увагу на специфіку мовленнєвого розвитку дітей, науковці (Л. Журавльова, В. Захарченко, Є. Короткова, М. Кусіна, Н. Савінова, О. Тихеева, Д. Фесенко, М. Шеремет та ін.) наголошують на необхідності оптимізації цього процесу не лише завдяки проведенню різноманітних занять із розвитку та корекції мовлення, а й завдяки іншим видам діяльності дитини. Вивчення досвіду організації роботи з розвитку мовлення в дошкільних установах переконливо засвідчило, що чимало дошкільнят зазнають труднощів в опануванні зв'язного висловлювання (тексту), оскільки роботу з розвитку зв'язного мовлення проводять не завжди вчасно й найчастіше без урахування індивідуальних особливостей і мовленнєвого розвитку кожної дитини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вікові особливості формування мовлення, що вказують на нестійкість мовної функціональної системи в дошкільному віці, проясняють коріння її вибіркової «крихкості» під впливом різних зовнішніх та внутрішніх факторів. Всі показники усного мовлення, що розвивається, тісно взаємопов'язані.

У дошкільному віці інтенсивно формуються дві сторони мови та мовної діяльності: розумова та мовленнєва. Онтогенез мовлення починається з рухових механізмів — крику, лепетання, канонічного белькоту — і є проявом генетичної мовної пам'яті. Потім у ході онтогенезу мовлення починають формуватися специфічні психомоторні стереотипи — мовна артикуляція рідної мови. Психічний компонент пов'язаний також із розвитком словникового запасу, граматичного ладу та інтонації мовлення. У нормі розумова та рухова сторони мовлення розвиваються досить синхронно та гармонійно. Поступово руховий компонент мовлення набуває більш виразного символічного характеру [1].

За теорією Л. Виготського, мовленнєва діяльність є частиною цілісної психіки дитини, оскільки вона спочатку включена у формування картини світу. У зв'язку з цим, враховуючи психосенсомоторний мовний стереотип, можна сказати, що він акумулює всі рівні психічної та психомоторної діяльності. Такий зовнішній показник, як швидкість мовлення, формується шляхом тимчасового поєднання програм підбору лексичних та граматичних засобів висловлення, вибору рухової реалізації мовлення (мовного дихання, голосу, артикуляційної програми) та реалізації загальної мовної програми.

Поняття "зв'язне мовлення" ідентифікується в словнику лінгвістичних термінів як складне й багатоаспектне явище, що вживається в різних значеннях: як процес і як продукт мовленнєвої діяльності, та визначається як "відрізок мовлення, що має значну протяжність і розчленоване на більш-менш повні самостійні частини". Зв'язне мовлення, як зазначає С. Рубінштейн, "це таке мовлення, що може бути досить ясним завдяки своєму предметному змісту; все в ньому стає ясним для інших із контексту мовлення".

Зв'язне мовлення виконує низку важливих функцій, головною з яких є комунікативна, що реалізується у двох основних формах - діалозі та монологі. Кожна з цих форм має свої специфічні особливості, що зумовлює зміст і характер методології їх формування. Мовознавство протиставляє діалогічне та монологічне мовлення, виходячи з їхньої різної комунікативної спрямованості, мовної та психологічної природи.

У дітей старшого дошкільного віку зв'язне мовлення сягає досить високого рівня. Дитина відповідає питанням досить точно, коротко чи докладно (за потребою). Розвивається вміння оцінювати висловлювання та відповіді однолітків, доповнювати чи коригувати їх. На шостому році життя дитина цілком послідовно і чітко може скласти описові чи сюжетні оповідання на запропоновану їй тему. Однак дітям, як і раніше, більш імовірно знадобиться колишня модель допомоги. Уміння передати своє емоційне ставлення до описуваних предметів чи явищ у оповіданні розвинене недостатньо [2].

У процесі інтеграції різних видів діяльності у дошкільника з'являється можливість переносити освоєні способи вирішення освітніх та творчих завдань у нову проблемну ситуацію художньої, театралізованої та іншої діяльності. При цьому за допомогою організації деяких освітніх сфер одна

дитина здатна розвинути в себе здатність до загального бачення картини навколишнього світу. Ми згодні з думкою Г. Нарикової, яка наголошує, що групова робота дошкільнят дозволяє дітям розвивати свої вміння у всіх видах рольової діяльності. Така робота дозволяє їм формувати та вдосконалювати свої комунікативні, а також моральні якості.

Таким чином, найважливішою метою аналізованого методу є надання можливості для дітей дошкільного віку навчитися самим отримувати нові знання та вміння в процесі вирішення практичних завдань, для чого їм необхідна інтеграція наявних знань із кількох освітніх сфер. Фундаментальною концепцією сучасної інтерпретації методики проектної діяльності є саме розуміння дітьми того, з якою метою вони опановують новими знаннями та вміннями. Вони повинні знати, коли і за яких обставин зможуть скористатися цими здібностями у житті.

Для формування монологічного зв'язного мовлення ми пропонуємо використовувати технологію навчання дошкільнят складанню оповідань за картиною. Основний момент технології полягає в тому, що навчання дошкільнят складанню казок по картині базується на алгоритмах мислення. Можна виділити низку етапів у роботі з дітьми. На кожному з них представлена конкретна розумова операція, опановуючи яку дитина розвиває здатність складати по картині мовленнєві замальовки самостійно [3]. Навчання дитини ґрунтується на спільній діяльності з педагогом через систему ігрових вправ. При організації корекційно-розвивального процесу на основі проектної діяльності ключовою є роль педагога. Технологія стимулює активну мовленнєву взаємодію дитини з однолітками та з дорослим, актуалізує потребу мовного висловлювання та доведення (аргументації) дитиною своєї думки.

Висновки та перспективи. Таким чином, найважливішою метою є надання можливості для дітей дошкільного віку навчитися самим отримувати нові знання та вміння в процесі вирішення практичних завдань, для чого їм необхідна інтеграція наявних знань із кількох освітніх сфер.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М., Луцан Н. І. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників : мовленнєві ігри, ситуації, вправи К. : «Слово», 2012. 304 с.
2. Рібцун Ю. Розвиток емоційної сфери дітей із тяжкими порушеннями мовлення. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. 2020. №1. Вип 16. С. 295–313.
3. Сучасні тенденції розвитку спеціальної освіти: Матеріали Міжнар. Конф., Київ/за ред.: В.І.Бондаря, Р.Петришина. Київ: Наук. Світ, 2004. 200 с.

Наукове видання

ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
Збірник наукових праць

За зміст та орфографічне оформлення відповідальність несуть автори наукових робіт